

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

טבילה למיסך רגליו וקידוש למטיל מים

משנה: הורידו כהן גדול לבית הטבילה. זה הכלל: כל המיסך את רגליו (היוצא לנקבים גדולים)¹ טעון טבילה. וכל המטיל מים, טעון קידוש ידיים ורגליים (מן הכיור).

(כ"ט ב') (ומברר) בשלמא רגליים משום ניצוצות. אלא ידיים מאי טעמא?

אמר רבי אבא: זאת אומרת מצוה לשפשף (ניצוצות של מי הרגלים הניתזין על רגליו).

מסייע ליה לרבי אמי, דאמר רבי אמי: אסור לאדם שיצא בניצוצות שעל גבי רגליו, מפני שנראה ככרות שפכה (שאינן מי רגליו מקלחים אלא שותתים, וכרות שופכה אינו מוליד), ומוציא לעז על בניו שהן ממזרים.²

שיטות הראשונים

וכל המטיל מים, טעון קידוש ידיים ורגליים: כתב הרמב"ם "וכל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים..." ולא כתב דוקא שפשף. וכן כתבו **תוספות ישנים** בשם **רבינו אלחנן**, דכל המטיל מים טעון קידוש, משמע אפילו ליכא כלל ניצוצות; דלא פלוג רבנן בקידוש. ודעת **רבינו תם**, דדוקא אם שפשף טעון קידוש.³

מצוה לשפשף: כתב **ראשונים**, שמכאן הוכיח **רבינו תם**, דהמטיל מים אין צריך ליטול ידיו אם לא שפשף.⁴ ואף אם שפשף ונטל, אין צריך לברך ענט"י.⁵ ולגבי ברכת 'אשר יצר', כתבו **ראשונים** בשם **רבינו מאיר** שלא היה רגיל לברך על קטנים. ובשם ר"י כתבו, שהיה מברך גם על קטנים. וכן פסק השו"ע.⁶

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן ז')

א. כל היום כפשוטה צרכיו בין קטנים בין גדולים מברך אשר יצר, ולא על נטילת ידים, אף אם רוצה ללמד או להתפלל מיד: **הגה:** היו ידיו מלכלכות שפשף בהן אפילו הכי אינו מברך על נטילת ידים (סמ"ג סי' כ"ז מ"ע).

¹ כמו אילן המיסך על הארץ. לפי שהצריך לנקבים גדולים, כורע על ברכיו ומכסה גופו את רגליו. רש"י.

² לא מצאתי ברמב"ם את הדין של מצווה לשפשף ניצוצות שלא יראה ככרות שפכה.

³ מקורות: רמב"ם (הל' ביאת המקדש ה,ה). רבינו תם ורבינו אלחנן (הו"ד בתוספות ישנים). תוספות ישנים (ל' א', ד"ה מצוה לשפשף). וראה רש"י (זבחים כ' ב', ד"ה שיצא).

⁴ דלא עדיפי מכניסה לבית המקדש דלא בעיא קידוש (אם לא שפשף). ריטב"א. ור' תוספות ישנים. וכתב ריטב"א, ואפשר לדחות ראיה זו, דדילמא קידוש ידיים ורגליים בכיור לא בעי, אבל נטילת ידים לנקיות בעי. אבל יש להביא ראיה מהא דתניא בסמוך, אדם יוצא להשתין מים נוטל ידו אחת ונכנס, והתם בשנכנס לשתות אוקימנא, ואף על גב דבעי לברוכי תחילה וסוף, אפילו הכי אינו צריך ליטול אלא ידו אחת שפשף בה. עיי"ש.

⁵ מידי דהוה אהיו ידיו מלכלכות בטיט ובצואה ונטלן. דאין צריך לברך. וכתב בתוספות הרא"ש, ומיהו נראה דאם עשה צרכיו או הטיל מים ושפשף, ונטל ידיו להתפלל, צריך לברך ענט"י. כמו שמצינו בבוקר שתקנו לברך ענט"י בשביל שהידיים עסקניות הן, וממשמש בלילה במקום מטונף, ונלמוד ממנו לשאר התפלות; אבל לדברי תורה, אין צריך לברך. וראה מש"כ ב"נתיבי הלכה" ברכות (ט"ו א', סוגיית טהרת ידיים קודם תפילה; ס' ב', סוגיית נט"י שחרית).

⁶ או"ח זא, וראה עוד מש"כ ב"נתיבי הלכה" ברכות (ס' ב', סוגיית תפילת הנכנס לבית הכסא). מקורות: תוספות ישנים והרא"ש (ד"ה מצוה). ריטב"א (ל' א', ד"ה זאת אומרת). סמ"ג (עשין כז). ובדעת רבינו תם יש סתירה, ראה ריטב"א ותוספות הרא"ש.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

קריאת שמע כשצואה במקומה

(ל' א') אמר רב פפא: צואה במקומה (בפי הטבעת) אסור לקרות קריאת שמע.⁷

(ומברר) היכי דמי? אי דנראית פשיטא (שאסור)! אי דלא נראית, לא ניתנה תורה למלאכי השרת!

(ומתרג' לא צריכא, דיושב ונראית, עומד ואינה נראית.

ומאי שנא מצואה על בשרו? דאיתמר, צואה על בשרו או שהיו ידיו בבית הכסא, רב הונא אמר: מותר לקרות קריאת שמע, ורב חסדא אמר: אסור לקרות קריאת שמע!

במקומה, נפיש זוהמא. שלא במקומה, לא נפיש זוהמא.

שיטות הראשונים

צואה על בשרו: ביאר רבנו יונה שעומדת בבשרו תחת בגדיו (ואפילו לחה). ומותר לרב הונא, כיון שמכוסה בבגדיו ואינו מריח אותה כלל. ודעת הר"ה, שלא התיר רב הונא אלא במקום שהוא נכסה מאליו בלא מלבוש.⁸

ידו מונחת בבית הכסא: כן גרס רש"י, וביאר, מחיצה יש בינו לבין בית הכסא,⁹ ופשט ידיו לפנים מן המחיצה. וכן הובאה גירסה זו ופירושה, ברא"ה ורשב"א.

ידיו מטונפות: רי"ף ורמב"ם ביארו (על פי גירסתם) שידיו מטונפות מבית הכסא¹⁰, ואפילו אינן מכוסות בבגד¹¹. וכתב הרמב"ם, "היתה נטישת צואה על בשרו או ידיו מטונפות מבית הכסא, ולא היה להן ריח רע כלל מפני קטן או יבישתן - מתר לקרות, לפי שאין להן ריח רע... וכמה גאונים הורו שאסור לו לקרות אם היו ידיו מטונפות; וכך ראוי לעשות". והשו"ע¹² השמיט הדין.

⁷ כתב מהר"ב רנשבורג, משום דקתני מתניתין כל המיסך רגליו טעון טבילה, דטעמא שמא נשארה צואה על בשרו, להכי מיייתי הכא הך דרב פפא, הגם דעיקר מקומו שייך בפרק מי שמתו.

⁸ וליכא ריחא ולא עביד לאיגלווי (כגון בין אצילי ידיו וכיוצא בו); דאי בדוכתא דעביד לאיגלווי הוא לא גרע מצואה דבוקה בסנדלו הוא דאיבעיא ולא אפשטיה ולחומרא עבדינן (ודברי הכל אסור). מקורות - ר"ה (טז ב ברי"ף, ד"ה איתמר; הו"ד ברבינו יונה ורא"ש). רבינו יונה (טז א ברי"ף, ד"ה איתמר). רשב"א (ד"ה צואה). רא"ה (ד"ה איתמר). רא"ש (סי' מה).

⁹ דאי לא, תיפוק לי משום בית הכסא עצמו. רשב"א.

¹⁰ וביאר הרמב"ם (טעם ההיתר לרב הונא) דמיירי שהייתה נטישת צואה על בשרו, כלומר שאין בה ממשות, אלא לכלוך בעלמא שנתפשט בבשרו ואין בו ריח. אחרת יקשה, הרי משנה שלמה שנינו, כ"ב ב', כמה ירחיק מהם ומן הצואה; ד' אמות. וגם מצואה יבישה כחרס חייב להרחיק, אע"פ שהיא יבישה ואין ריח רע יוצא ממנה. ע"פ רבנו יונה.

¹¹ כן ביארו דבריהם תלמידי רבינו יונה (ד"ה והרי"ף) והרא"ש (סו"ס מה). וגרסו בגמרא: "צואה על בשרו או ידיו מטונפות מבית הכסא". וכן הובאה גירסה זו ברמב"ן (מלחמות, ד"ה ועוד) ורשב"א (ד"ה צואה).

¹² או"ח ע"ד. בב"י הביא קושיות רבינו יונה על גירסה זו, ונראה שדחאה מהלכה, ומשום כך לא הביאה בשו"ע. והמשנ"ב כתב (ס"ק י'): ומי שידיו מטונפות מקינוח ביהכ"ס, אם אין בהם ממשות צואה אלא לכלוך בעלמא, והלך ריחה והיא על ידו, דומיא דמלמולי זיעה שרי לקרות כנגדה, אפילו בלי כיסוי. ודוקא אחר משום דלאו כצואה דמיא, אבל הוא גופא, כל שידיו מלוכלכות מלמולי זיעה וחיוכו הראש, אסור לקרות ק"ש ותפלה עד שיטול ידיו, או עכ"פ אם אין לו מים ינקה ידיו. ובביה"ל (ד"ה ומכוסה) כתב דמדברי הרשב"א ותלמידי רבינו יונה משמע דאף הוא עצמו מותר לקרות, שאין על זה שם צואה. מקורות - רמב"ם (הל' ק"ש ג, יא).

**הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסמכת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.**

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ולעניין הלכה, רב האי גאון, רבנו חננאל, רז"ה, ואור זרוע, פסקו לחומרא, כרב חסדא¹³. ורי"ף, רמב"ם, ראב"ד, ראבי"ה, רבינו יונה, ורא"ש, פסקו לקולא, כדעת רב הונא, שמותר¹⁴. והשו"ע¹⁵ סתם כפירוש רבינו יונה, וכתב שיש מתירין, ויש אוסרין. והוסיף שדעת הרז"ה, שלא התיר המתיר אלא כשנסכה מאליו. וסיים שנכון לעשות כדברי המחמיר¹⁶.

צואה על בגדו ומכוסה: כתבו רא"ה וריטב"א, שאם היתה הצואה על בגדו, והיא מכוסה, שרי לכולי עלמא. וכן כתב מהר"ח אור זרוע, שצואה הדבוקה במכנסים ומכוסה בבגדיו, נראה דמותר לקרות קריאת שמע אפילו בעודה עליו¹⁷.¹⁸

שכבת זרע על בשרו: כתב מהרי"ל דשכבת זרע על בשרו דינו כצואה על בשרו. וכ"פ הרמ"א¹⁹.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות קריאת שמע, סימן עו)

ד. היתה צואה על בשרו ומכסה בבגדיו, או שהכניס ידיו בבית הכסא דרך חור ואינו מריח ריח רע, יש מתירים לקרות, ויש אוסרין. ויש אומרים שלא התיר המתיר בצואה על בשרו, אלא במקום שהיא נכסית מאליה בלא מלבוש, כגון אצילי ידיו, ונכון לעשות כדברי המחמיר. הגה: ושכבת זרע על בשרו דינו כצואה (מהרי"ל הל' י"כ).

ה. צואה בפי טבעת, אפילו היא מכסה אסור לקרות לדברי הכל, אפילו אינה נראית כשהוא עומד, ונראית כשהוא יושב.

נטילת ידיים ליוצא לצרכיו באמצע סעודה

(ל' א') תנו רבנן: הלכה בסעודה -

אדם יוצא (מתוך הסעודה) להשתין מים, נוטל ידו אחת (זו ששיפסף בה ניצוצות) ונכנס.

דיבר עם חברו (בחוץ) והפליג (שהה), נוטל שתי ידיו ונכנס²⁰.

¹³ דאזלינן לחומרא בדאורייתא. ועוד, דלא גרע (ואף חמיר) ממהלך במבואות המטונפות (דקיי"ל בההיא כרב חסדא, עיין לעיל). רשב"א, אור זרוע.

¹⁴ חדא דהוא רביה דרב חסדא. ועוד דקא מקשינן מינה (מרב הונא) בפרק אמר להם הממונה וכו' (אמנם לפירוש רש"י ביומא, הקושיא גם מרב חסדא ואין ראייה). ומבואות המטונפות שאני, משום דחזי לה לצואה. רשב"א.

¹⁵ או"ח ע"ד. וכתב המשנ"ב (ס"ק יב), ואם הצואה היא על בגדיו ומכוסה מלמעלה גם כן, לכולי עלמא שרי. מקורות: סיעה א - רב האי גאון (הו"ד ברבינו יונה). רבינו יונה (ברכות טז א ברי"ף, ד"ה ולעניין). רבינו חננאל (הו"ד בתוספות, ברכות כ"ד ב', ד"ה פסק). רז"ה (ברכות, ד"ה בנוסחי הרב). אור זרוע (ח"א, הל' טהרת ק"ש ותפילה, סי' קלא). סיעה ב - רי"ף (ברכות, טז א בדפיו). ראב"ד (השגות על הרז"ה). ראבי"ה (ברכות, סי' עב; ח"א, שו"ת סי' קנא). רא"ש (ברכות פ"ג, סי' מה).

¹⁶ או"ח ע"ד. דהיינו נכון להחמיר כגאונים שפסקו כרב חסדא. וכפי שציין גם הרמב"ם בהלכותיו.

¹⁷ דדוקא בדבוקה בבשרו אסור רב חסדא מטעם כל עצמותי תאמרנה, והא לא שייך בבגדיו. והקשה מהר"ח אור זרוע, דבדבוקה בסנדלו אסור רבא (כ"ה ב') אע"ג דהניחה על גבי גומא. וכתב, ויש לחלק. וראה מג"א (ס"ק ו) שהקשה כן, וחילק, דשאני סנדל דבטל לגבי הגוף. עוד כתב לחלק, דבסנדלו, דרך הצואה להתגלות כשמהלך (ראה רז"ה, ברכות, טז א בדפי רי"ף).

¹⁸ ולעניין הלכה, כן פסקו האחרונים, וכן פסקו המשנ"ב (עו, ס"ק יב), וכף החיים (ס"ק טו). מקורות: רא"ה וריטב"א (ברכות כ"ה א', ד"ה רב הונא). מהר"ח אור זרוע (שו"ת סי' עד).

¹⁹ או"ח ע"ד. אמנם בכיור הגר"א (ס"ק ו) כתב, אבל ממה שכתוב בסוכה (כ"ו ב') תנו רבנן, הנכנס לישן ביום, רצה חולץ (התפילין) רצה מניח וכו'. לימא קסבר רבי יוסי בעל קרי אסור בתפילין (בתמיה), משמע דלא סבירא ליה דבעל קרי אסור בתפילין, אלא אפילו שעה שרואה קרי, מותר. והביאו המשנ"ב (ס"ק טו). מקורות: מהרי"ל (מנהגים, ריש הלכות יום כיפור).

**הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.**

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

וכשהוא נוטל, לא יטול מבחוץ וייכנס, מפני חשד (שיחשבו שלא נטל). אלא נכנס ויושב במקומו ונוטל שתי ידיו. ומחזיר הטפח על האורחין.

אמר רב חסדא: לא אמרן אלא לשתות. אבל לאכול, נוטל מבחוץ ונכנס. דמידע ידיע דאנינא דעתיה (ולא יגע באוכל בלא נטילת ידים).

אמר רב נחמן בר יצחק: ואנא אפילו לשתות נמי מידע ידיע דאנינא דעתאי (ולא יחשדו בי שאשתה בלא נטילת ידיים).

שיטות הראשונים

ומחזיר הטפח על האורחין: כך גרס רש"י, ופירש, טפח, פך שיוצקין ממנו מים על הידיים. והשמש מחזירו על האורחים המסובים, ושואל אם יש מי שצריך ליטול, להודיע שנטל זה שנכנס. **ור"ף ורמב"ם** גרסו, ומחזיר פניו לאורחים.²¹

לא אמרן אלא לשתות: כתבו בתוספות ישנים, דמפירוש רש"י משמע דקאי אסיפא, דדיבר עם חבריו והפליג (שנוטל שתי ידיים). לא אמרן דלא יטול בחוץ, אלא שאינו צריך עוד לאכול, אלא לשתות הוא נכנס.²² **ור"ב"א** פירש דארישא קאי, שהשתין מים ושיפשף בידו, שהוא צריך נטילת יד אחת.²³

מי שעומד בסעודה ונזכר שנגע במקום מטונף: כתב הרשב"א שוודאי צריך נטילה וברכה, אמצע סעודה כתחילתה. ואפילו לא מקום טינופת ממש, אלא שוק וירק ומקומות המכוסין באדם, לפי שיש שם מלמולי זעה. וכן פסק השו"ע.²⁴

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות דברים הנוהגים בסעודה, סימן קע)

א. ... הָיוּ מְסֻבִּין בַּסֵּעֻדָּה וַיֵּצֵא אֶחָד מֵהֶם לְהַטִּיל מִים, נוטל ידו אחת ששפשף בה; ואינו נוטל אלא בפניו כלם, שלא יחשדוהו שלא נטל, הגה: ואם לא שפשף אינו נוטל כלל, אם לא נגע במקום טנפת, אבל אם עשה צרכיו, ודאי צריך נטילה (הגהות

²⁰ דכיון שהפליג שעה אחת או שתיים, הסיח דעתו מסעודתו, ולא נזהר לשמור ידיו, והן עסקניות. רש"י.

²¹ וכתב הכסף משנה, והכי פירוש: נכנס ויושב במקומו ונוטל שתי ידיו. וכשהוא נוטל, מחזיר אחריו לאורחים, כדי שיטול, שאין דרך ארץ לרחוץ על השולחן, ואחר כך מחזיר פניו לאורחים. מקורות: ר"ף (סופ"ח דברכות). רמב"ם (הל' ברכות ז,ח). רש"י (יומא ל' א', ד"ה ומחזיר).

²² שהיו רגילין להאריך לשתות בשתיה אחר המזון. ומיהו, צריך ליטול שמא יתן פרוסה לתוך פיו. רש"י. וכתב ריטב"א, ובתוספות הקשו עליו, דהיסח הדעת אינו פוסל משום ידיים עסקניות אלא לענין אכילה, כי הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח. ורש"י נשמר מזה ופירש דטעון נטילה שמא ימלך לאכול, ואם נוטל מבחוץ חושדין אותו שאוכל בלא נטילה. וכתב ריטב"א דאינו מחוור, דכיון דעכשיו אין דעתו אלא לשתות, אין לנו לחייבו בנטילה משום חשש המלכה, ואפילו נכנס למקום שאחרים אוכלין סעודת קבע.

²³ והכי קאמר: לא שנו שנוטל מבפנים, אלא ברישא דמיירי שנכנס לשתות; אבל כל שנכנס לאכול, כמו בסיפא, אינו צריך ליטול מבפנים, אלא נוטל שתי ידיו אפילו מבחוץ, ונכנס. ריטב"א.

²⁴ או"ח קסד,ב. וכתב המשנ"ב (ס"ק יג), ורש"ל חולק, וסבירא ליה דאין צריך לברך מחמת נגיעתו באמצע סעודה בזיעה, ואפילו בעשה צרכיו באמצע סעודתו ג"כ סבירא ליה דאין צריך לברך, אא"כ הלך והפליג באמצע סעודתו. והנה יש הרבה דעות באחרונים אם יש לנהוג למעשה כמותו. ועיין בביה"ל שהכרענו, דבעשה צרכיו, או שנגע במקום מטונף ממש, או שהלך והפליג, צריך נט"י בברכה. אבל אם נגע במקום המכוסה סתם, או שהשתין אף ששפשף, צריך נט"י כדין, אבל לא יברך, עיי"ש. מקורות: רשב"א (שו"ת ח"א סי' קצב-קצג).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

אֲשֶׁר־י פ"ב דְּבָרָיו. וְהָיָה מִיָּלִי לְשִׁתּוֹת, אֲבָל לְאָכֹל נֹטֵל אֶפְלֹן בַּחוּץ, דְּמִידַּע יָדַעִי דְּאֶנְיָא (פ' שְׁמִתְרַפֵּת וּמִתְבַּלְבֶּלֶת דְּעֵתוֹ) דְּעֵתִיהָ וְלֹא אֶכֶל בְּלֹא נְטִילָה. וְאִם דְּבֵר עִם חֲבֵרוֹ וְהִפְלִיג, נֹטֵל שְׁתֵּי יָדָיו כִּינּוֹן שְׁהִסִּיחַ דְּעֵתוֹ. הֵגָה: וְהָא דְּבַעֲיָנָן נְטִילָה לְשִׁתָּהּ הֵינּוּ בְּתוֹךְ הַסַּעֲדָה, דְּחִישִׁינָן שְׁמָא יֵאכֹל, אֲבָל בְּלֹא הֵכֵי אִין צָרִיךְ נְטִילָה לְשִׁתָּהּ (הר"י סוף פֶּרֶק אֱלֹו דְּבָרִים וְרַש"י פֶּרֶק אֱמֹר לָהֶם הַמָּמְנָה).

(או"ח, הלכות נטילת ידיים, סימן קסד)

ב. מִי שְׁעוֹמֵד בְּסַעֲדָה וְנִזְכָּר שֶׁנִּגַּע בְּשׁוֹק וְיָרֵךְ וּמִקּוֹמוֹת הַמְּכַסִּים בְּאָדָם, אוֹ שֶׁחָפֵף בְּרֹאשׁוֹ וְכָל כֵּיוָצָא בָּזָה, (ובמקומות הַמְּטַנְפִים שֵׁשׁ בָּהֶם מְלֻמְלֵי זָעָה) צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְטַל יָדָיו, וּבִבְרָה: עַל נְטִילַת יָדַיִם.

טבילת טהור לפני כניסה לעזרה

(ל' א') **משנה:** אין אדם נכנס לעזרה לעבודה, אפילו טהור, עד שיטבול.

(תוספתא:) שאלו את בן זומא: טבילה זו למה? (1) אמר להם: ומה (כהן גדול) המשנה מקודש לקודש (בחמש עבודות ביום הכיפורים המשתנות מפנים לחוץ ומחוץ לפנים) וממקום שענוש כרת (לנכנס אליו בטומאה) למקום שענוש כרת, טעון טבילה (בין עבודה לעבודה), המשנה מחול לקודש (מביתו לעזרה) וממקום שאין ענוש כרת למקום שענוש כרת, אינו דין שטעון טבילה (וחיוב הטבילה לטהור, קודם שנכנס לעזרה הוא מן התורה)?!

(2) רבי יהודה אומר: סרך טבילה היא זו (ואינה חובה מן התורה) כדי שיזכור טומאה יִשְׁנָה שבידו (אם נטמא) ויפרוש (מלבוא לעזרה היום עד שיעריב שמשו אחר הטבילה).

במאי קא מיפלגי?

(ל' ב') באחולי עבודה קא מיפלגי (אם לא טבל שחרית, ועבד). לבן זומא (דאמר דאורייתא היא) מחיל עבודה, לרבי יהודה לא מחיל עבודה.

(ומקשה) ולבן זומא מי מחיל? **והתניא:** כהן גדול שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה, עבודתו כשרה. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט, שלא קידש ידיו ורגליו שחרית ועבד עבודה, עבודתו פסולה!

אלא למיקם בעשה. לבן זומא קאי בעשה. לרבי יהודה לא קאי בעשה.

(אמרינן) **תניא:** מצורע טובל ועומד בשער ניקנור, רבי יהודה אומר: אינו צריך טבילה, שכבר טבל מבערב... (ומקשים **מדתניא**) לשכת המצורעין (למה נקראת כך), ששם מצורעין טובלין. רבי יהודה אומר: לא מצורעין בלבד אמר, אלא כל אדם (הנכנס לעזרה).²⁵

לא קשיא, הא דטביל על דעת ביאת מקדש, הא דלא טביל על דעת ביאת מקדש.

ואי בעית אימא, **תני:** לא מצורעין אמרו אלא כל אדם.

רבינא אמר: רבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו. לדידי, מצורע אין צריך טבילה. לדידכו, אודו לי איזי מיהת דלא מצורעין בלבד אמרו, אלא כל אדם. ורבנן: מצורע דייש בטומאה (אותה טומאה, והורגל עד עכשיו לגעת

²⁵. מדקאמר 'בלבד', מכלל דאית ליה טבילה במצורע. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בטומאה. לפיכך הוא בחשש טומאות, שמא אחר טבילה נגע), כל אדם לא דיישי בטומאה.

אמר ליה אביי לרב יוסף: טבילה זו, חוצץ או אינו חוצץ.²⁶

אמר ליה: כל דתקון רבנן, כעין דאורייתא תקון.

שיטות הראשונים

אין אדם נכנס לעזרה לעבודה עד שיטבול: רש"י כתב דלעבודה לאו דווקא. ודעת ר"י, דלעבודה דווקא. וכתב ריטב"א, מיהו לאו לעבודה ממשי,²⁷ אלא לצורך עבודה קאמר, כגון לשחיטה או לסמיכה או לתנופה או להזות עליו,²⁸ ולאפוקי ביאה ריקנית שאינו טעון טבילה.

טבילת הנכנס לעזרה מדאורייתא או מדרבנן: פסק הרמב"ם כרבי יהודה, שהטבילה מדרבנן, וכתב, "כָּל הַטְּבִילוֹת הָאֵלוּ וְהַקְדוּשִׁין כָּלן בְּמִקְדָּשׁ, שְׁנֶאֱמַר: "וְרַחֵץ אֶת בָּשָׁרוֹ בַּמִּים בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ", חוץ מִטְבִּילָה רְאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא רִשְׁאֵי לְטָבֵל אוֹתָהּ בַּחֹל, שְׁאִינָה אֶלָּא לְהוֹסִיף כְּוִנָּתוֹ, שֶׁאִם יִזְכֹּר טְמֵאָה יִשְׁנָה שְׁבִידוֹ, יִפְרֹשׁ מִמֶּנָּה בְּטְבִילָה זוֹ לְשִׁמָּה. וְכָל כֵּהֵן שֶׁלֹּא טָבֵל בֵּין בְּגָדִים לְבְּגָדִים, אוֹ שֶׁלֹּא קָדֵשׁ בֵּין בְּגָד לְבְּגָד וּבֵין עֲבוֹדָה לְעֲבוֹדָה, וְעַבֵּד - עֲבוֹדָתוֹ כְּשֶׁרָה."²⁹

טבילת מצורע ביום השמיני: כתב הרמב"ם "כְּשִׁיתְרַפָּא הַצָּרוּעַ מִצָּרְעוֹ... אַחֵר כָּל זֹאת יִכְנֵס לִירוּשָׁלַיִם, וּמוֹנֶה שְׁבַעַת יָמִים, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְגַלְחוֹ תְּגַלַּחַת שְׁנֵיהֶם פְּתִילַחַת הָרִאשׁוֹנָה, וְטוֹבֵל, וְהָרִי הוּא טָבֹל יוֹם, וּמַעְרִיב שִׁמְשׁוֹ, וּלְמַחֲרָ, בְּשִׁמְיָנִי, טוֹבֵל פַּעַם שְׁנֵיהֶם, וְאַחֵר כָּךְ מְקַרְיָבִין קְרִבְנוֹתֵינוּ. וּמִפְּנֵי מָה טוֹבֵל בְּשִׁמְיָנִי אַחֵר שֶׁטָּבֵל מֵאַמָּשׁ? מִפְּנֵי שֶׁהָיָה רִגְלִי בְּטְמֵאָה בְּיָמֵי חִלוּטוֹ וְאִינוֹ נִזְהָר מִשּׁוּם טְמֵאָה, שְׁמָא נְטֵמָא אַחֵר שֶׁטָּבֵל. לְפִיכָךְ טוֹבֵל בְּשִׁמְיָנִי בְּעֶזְרַת הַנָּשִׁים בְּלִשְׁכַּת הַמַּצְרָעִים שָׁשֶׁם, אֵךְ עַל פִּי שֶׁלֹּא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ."³⁰

²⁶ לרבי יהודה, דאמר מפני סרך טבילה בעלמא היא, פסלה בה חציצה כשאר טבילות, או דילמא כיון דאינה באה אלא להזכירו על הטומאה ישנה ולא לטהר בה היא באה, לא פסלה בה חציצה? רש"י.

²⁷ דהא קתני אין אדם נכנס, ומשמע אפילו ישראל.

²⁸ דומיא דמצורע דאמרין בגמרא אמתניתין דהכא.

²⁹ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ב,ג).

³⁰ והקשה הלחם משנה, דלמסקנה, לרבנן מצורע טובל בשמיני משום דדייש בטומאה, אבל כל אדם לא דיישי בטומאה. ורבי יהודה סבר איפכא, דמצורע אינו טובל מפני שכבר טבל מאמש, ושאר כל אדם טובל כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו. ומתניתין (שאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול) אתיא דלא כרבנן, דלרבנן אין צריך טבילה אלא המצורע, משום דדייש. ותימה שהרמב"ם פסק כאן כרבנן, דדוקא מצורע שהורגל בטומאה הצריכו לו טבילה, ואיך פסק לעיל (הל' ביאת המקדש) כרבי יהודה, ונמצא מזכי שטרא לבי תרין עיי"ש. מקורות: רמב"ם (הל' מחוסרי כפרה ד,א).